

LIBERALIZACIJA JAVNIH STORITEV¹

“Ta spletna stran je iniciativa Svetovne Banke. Financiranje strani zagotavljajo Svetovna banka, Public-Private Infrastructure Advisory Facility (PPIAF), African Legal Support Facility (ALSF) in Multilateral Investment Fund (MIF).”

SPLETNA STRAN PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN INFRASTRUCTURE RESOURCE CENTER FOR CONTRACTS, LAWS AND REGULATIONS (PPPIRC), KI ZAGOTAVLJA LAHEK DOSTOP DO PALETE PRAVNIH MATERIALOV, KI LAHKO POMAGAJO PRI NAČRTOVANJU INFRASTRUKTURNIH PROJEKTOV, ŠE POSEBEJ PA PRI JAVNO-ZASEBNIH PARTNERSTVIH²

“PPI [public participation in infrastructure / sodelovanje zasebnega sektorja v infrastrukturi] je razočaralo, saj igra veliko manj pomembno vlogo pri financiranju infrastrukture v mestih, kot smo upali in kot bi bilo pričakovati glede na pozornost, ki jo je prejelo in še naprej prejema v strategijah za mobilizacijo finančnih sredstev za infrastrukturo ... PPI je sam po sebi omejen na financiranje komunalne infrastrukture za široko paleto nekomercialnih infrastrukturnih storitev, ki jih potrebujejo mesta. Tudi za komercialne storitve, kot je oskrba z vodo, so subvencije razširjene po vsem svetu ... Lokalne oblasti potrebujejo dobre vire javnega financiranja za financiranje teh storitev in potrebna je neka oblika zadolževanja za velike naložbe na teh področjih, da bi se izognili medgeneracijski nepravilnosti.”

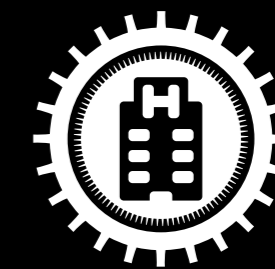
RAZISKOVALNI ČLANEK SVETOVNE BANKE³

Javno-zasebno partnerstvo (JZP) je pogodba med vlado in privatnim podjetjem, po kateri podjetje financira, gradi in upravlja neko javno storitev, za kar je – bodisi s strani uporabnikov bodisi s strani vlade (ali kombinacija obojega) – plačano določeno obdobje. Takšna partnerstva so trenutno zelo popularna, promovirajo jih mednarodne organizacije, finančne institucije in konzultantske hiše. Razvojne banke in donatorji nudijo javni denar za javno-zasebna partnerstva, države v razvoju, še posebej tiste pod taktirko IMF, pa so tarča političnih pritiskov in kampanj za uvajanje JZP. V državah v razvoju so razvojne banke in multinacionalke

močno promovirale JZP v 90-ih, da bi z njihovo pomočjo rešile javnofinančne omejitve, ki so jim jih naložile te iste finančne institucije.

JZP so trenutno zaradi gospodarske krize znova postala zanimivo orodje za nudenje javnih storitev in javne infrastrukture v času omejenih javnih proračunov. Kljub temu pa desetletja problemov pri privatizaciji vode, energije, železnic ali zdravstva kažejo, da JZP ne prinašajo popolne rešitve. Ključni problemi so:

- netransparentnost: nejasni procesi pogajanj in sklepanja partnerstev (zaprti pogajanja, komercialne skrivnosti, ...), pomanjkanje javnega posvetovanja, kompleksne pogodbe, podkupovanje ali t. i. politične donacije (ker gre za donosne posle, se pogosto pojavlja korupcija); pogosto JZP spodkopljejo lokalno demokracijo in povečajo moč korumpiranih elit;
- povečanje javnega dolga: JZP pridonesejo k povečanju javnega dolga v državah v razvoju, in sicer na prikrit način (JZP se ponavadi klasificirajo kot zasebni, ne kot javni dolg, zato so privlačna kot način za prikrivanje izposojanja);
- spodkopavanje javnih storitev: projekti se osredotočajo na dobičkonosne projekte, ne pa na potrebe ljudi; projekti so dragi, ker gre za drag način zbiranja denarja, kjer se tveganje sicer prenese na privatnega investitorja, vendar pa ta zaradi tega stane več;
- slabši pogoji zaposlovanja: JZP poslabšajo delovne pogoje in možnost kolektivnega organiziranja skozi sindikate;
- dostop do velikih skladov: nevaren je poskus mednarodnih organizacij in finančnih institucij, da bi preko JZP dostopale do ogromnih vsot denarja, ki so zbrane v pokojninskih skladih, zavarovalnicah in drugih institucionalnih investitorjih;
- velika vloga v mednarodnih trgovinskih sporazumih TISA, TTIP in TPP: navedeni netransparentni sporazumi močno

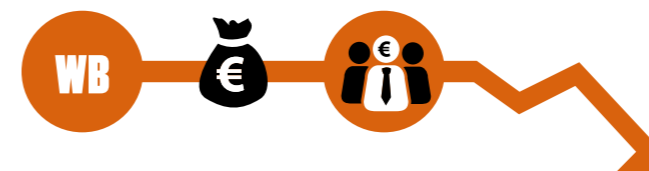
spodbujajo JZP, še več: ti sporazumi lahko nepovratno zaklenejo JZP do mere, da se jih ne da več spremeniti v javne storitve.

Izkušnje zadnjih 15 let kažejo, da so JZP drag in neučinkovit način za financiranje javne infrastrukture in storitev, ki javni denar jemljejo od drugih javnih storitev. JZP skrivajo povečanje dolga, obenem pa dajejo dolgoročno državna poročstva za povečanje dobička privatnih podjetij. Študija Svetovne banke iz 2010 kaže, da je bilo v podsaharski Afriki investiranih 2,5 milijarde dolarjev letno v vodo in sanitacijo iz javnih sredstev, medtem ko je privatni sektor investiral le nekaj manj kot 0,1 milijarde dolarjev. V sektorju električne energije je javni sektor investiral 4.1 milijarde dolarjev letno, privatni pa le 0,5 milijarde dolarjev (11 %).

PRIMER, KI ILUSTRIRA PROBLEM⁴

JAVNO-ZASEBNO PARTNERSTVO ZA BOLNIŠNICO V LESOTU: PREMALO ZAPOSLjenIH, ZAMUDE IN ZMANJŠANJE STORITEV

V podsaharski Afriki je bil v Lesotu ustvarjen eden od pomembnih projektov: Spominska bolnišnica kraljice Mamohato. Gre za projekt, ki je v lasti južnoafriškega zasebnega zdravstvenega podjetja Netcare, ki upravlja bolnišnico in nudi zdravstvene storitve. Bolnišnica je vrata odprla v letu 2011 in s tem nadomestila večjo državno bolnišnico. Bolnišnica je od Svetovne banke prejela donacijo v vrednosti 6,25 milijonov dolarjev ter nasvete International Finance Corporation (IFC). Kljub temu pa se že pojavljajo težave, in to predvsem za državo, ne pa toliko za lastnika, saj je projekt zanj zelo donosen. V prvem letu delovanja je morala lesotska vlada namreč plačati 32,6 milijona dolarjev letnih stroškov, kar je skoraj dvakrat več kot letni proračun stare državne bolnišnice. Več kot leto dni po odprtju je imela bolnišnica še vedno premalo osebja, saj ni uspela zaposliti dovolj zdravnikov, obenem pa osebje dobiva nižje prihodke kot prej. Bolnišnica ni dobro pripravila svojih sprejemnih sistemov in licenc za zdravila, zaradi česar »ni mogla zagotoviti zdravljenja tuberkuloze ali protiretrovirusnih zdravil, s čimer je nastala vrzel v negi«, »bolniki pa so vznemirjeni zaradi dolgih čakalnih obdobij, ki so posledica novih triažnih postopkov ter novih zahtev za vnos podatkov«. Raven kakovosti storitev je bila – vključno z izključitvijo nekaterih storitev in zmanjšanjem števila postelj ter omejitvijo števila bolnikov – namerno zmanjšana.

¹ Če ni navedeno drugače, je vir teksta <http://www.ppirc.org/sites/default/files/2015-03-PPP-WhyPPPsdontworkEng.pdf>

² <http://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/about-pppic>

³ <http://web.worldbank.org/archive/website01021/WEB/IMAGES/WPS4045.PDF>

⁴ <http://www.ppirc.org/sites/default/files/2015-03-PPP-WhyPPPsdontworkEng.pdf>

PRIPOROČILA ⁵

Slovenija lahko pri javno-zasebnih partnerstvih v državah v razvoju poskuša zagotoviti vsaj naslednje:

- da se preneha skrivati resnične stroške JZP in da se stroški jasno prikažejo skozi predstavljanje v proračunih držav (JZP naj se jasno registrirajo kot vladni dolg) ter da se izrecno prizna nevarnost skritih obveznosti v primeru, da projekt ne uspe (z ustrežno oceno tveganja);
- da zahteva, da se vedno izbere najboljši finančni mehanizem (vključno s proučitvijo možnosti javnega zadolževanja) na podlagi analize dejanskih stroškov in koristi javno-zasebnih partnerstev v življenjski dobi projekta ob upoštevanju celotnih fiskalnih posledic na dolgi rok in primerjave tveganj za vsako možnost;
- da se zavzame za proaktivno razkrivanje dokumentov in informacij, povezanih z javnimi naročili, in sicer na način, ki omogoča učinkovit nadzor, delovanje in odgovornost za rezultate;
- da se zavzame za sodelovanje javnosti v primerih odločanja o JZP in pri izvedbi JZP;
- da postavi razvoj na prvo mesto tako, da zahteva, da so projekti zasnovani tako, da koristijo vsem v družbi in so v skladu z nacionalnimi razvojnimi strategijami; to pomeni zagotavljanje dostopnih storitev za vse uporabnike in zagotavljanje enakopravnega dostopa do infrastrukturnih storitev ter izogibanje negativnim vplivom na okolje;
- da podpira razvoj jasnih kazalnikov in učinkovitega spremljanja za merjenje vplivov JZP na revne;
- da zahteva razvoj celovitih in razvojno usmerjenih načel in kriterijev za oceno JZP, do takrat pa zahteva, da finančne institucije prenehajo spodbujati JZP kot prednostni način za investiranje v infrastrukturo.

⁵ <http://www.eurodad.org/files/pdf/55deeb30f047.pdf>